

M. Vecdi Gönül

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni 1960 yılında bitirdi. Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde mülki idare amirliği konusunda yüksek lisans yaptı. Doktorasını Ankara Üniversitesinde tamamladı. Doktora tezi kitap olarak, "Batı Yöntemleriyle Batılılaşma" adı ile yayımlandı.

1960 yılında Erzincan ili Maiyet memurluğuna tayin edildi. Çeşitli ilçelerde Kaymakam Vekilliği ve Kaymakamlık yaptıktan sonra, 1970 yılında İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü'nde Şube Müdürü olarak görev yaptı. 1972 yılında Mülkiye Müfettişliği yaptı. 1975 yılı başında Kocaeli Valiliği'ne tayin edildi, 1977 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü, 1978 yılında Merkez Valiliği'nde bulundu. 1979 yılında Ankara Valiliği'ne getirildi. 1981 yılında tekrar Merkez Valiliği'ne tayin edilen Gönül, aynı yılın sonunda Yüksek Öğrenim Kurulu kurucu üyeliğine atandı ve 13 Şubat 1984 tarihinde de İzmir Valisi olarak göreve başladı. İzmir'de dört yıla yakın hizmet verdi. 11 Ocak 1988 tarihinde de İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı'na tayin edildi.

YÖK Kurucu üyesidir. Sayıştay Başkanlığı, Avrupa Sayıştaylar Birliği Denetmenliği, ECO Ülkeleri Sayıştaylar Birliği Başkanlığı görevlerini yürüttü. 21. Dönemde Kocaeli'den TBMM'ye girdi. 22. Dönemde de Kocaeli'den tekrar milletvekili seçildi. 23. dönemde İzmir'den, 24. dönemde ise Antalya'dan milletvekili seçildi. 58. ve 59. Hükümet'te üstlendiği Millî Savunma Bakanlığı görevini 60. Hükümet'te 6 Temmuz 2011 tarihine kadar sürdürdü.

3 Temmuz 2015 tarihinde Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından TBMM Başkanı seçilen İsmet Yılmaz'dan sonra boşalan Millî Savunma Bakanlığı'na yeniden atandı.

Mesleğimizin duayenlerinden, devlet ve siyaset adamı M. Vecdi Gönül, 2016 yılı Nisan ayında TÜRK SAT Yönetim Kurulu Başkanlığına atandı.

M. Vecdi GÖNÜL ile İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Üzerine Bir Röportaj

Röportaj: Selim ÇAPAR

9 Ocak 2013 tarihinde M. Vecdi Gönül'ün TBMM Halkla İlişkiler Binasındaki ofisinde bir görüşme gerçekleştirilmiş ve bu röportaj ortaya çıkmıştır. Röportajın bu sayıda yayımlanmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Sayın Bakanım, İçişleri Bakanlığı ve mülki idare konusunda sizin görüş ve önerilerinizi almak üzere geldik.

Şimdi ben size şöyle anlatayım. İçişleri Bakanlığı ve mülki idare devletin birkaç dayanağından biri olmuştur. Devlet bunlara dayanmıştır. Daha evveliyatına gidersek, Osmanlı'nın idaresin-

de mülki idare fevkalade önemli olmuştur. Mesela, paşalık aslında valilikle eşdeğer bir unvandır. Sonradan valiler bu unvanı terk ettiği için hep asker paşa gibi düşünülmüştür. Ama sivil valilerin, aynı zamanda askeri görevler olduğu için, “paşa” denilmiştir. Mesela, Mithat Paşa, sivildir. Talat Paşa sivildir, daha pek çok böyle paşalar vardır. Osmanlı, çağdaşı ülkelerden ayrı olarak, asilzade sınıflarına dayanmıyordu. Son güçlü asilzade Çandarlı Halil Paşa idi. Fatih tarafından bertaraf edilince, tamamen bürokrasiye dayanan ve bürokrasinin de, ehliyetle seçildiği bir dünya ortaya çıktı. Merkezi eğitime, Enderun, Saraydaki Birun, dışarıdaki ve gene saraydaki cariyeye okulları kaynaklık ederdi. Enderun ve Birun’da kendini kabul ettirenlerden, sancak beyliklerine ve sonra da valiliklere gönderilmek sureti ile Devletin istinatgâhı olurlardı. Bu yüzden devlet fevkalade objektif kurallar devletiydi. Zaten devletin gücü, milletler sistemini uygulaması, ehil olanın yükselmesi ve insanların değil kuralların hâkim olması gibi üç temel unsurdan geliyordu ki, bu adaleti getiriyordu.

Yusuf Has Hacıp, diyor ki, hükümdarlar değil kurallar hâkim olmalıdır. Kuralları uygulayan kadılar doğrudan Şeyhülislamla bağlıydılar. Şeyhülislam da Anayasa Mahkemesi hükmünde idi. Paşanın kontrolünde olmayan iki kişi vardı birisi kadı, diğeri defterdar. Birisi vali idare, diğeri adalet. Cumhuriyete geçiş ile birlikte, mülki idare Osmanlı’dan olduğu gibi tevarüs edildi. 1913’te bir de buna özel idare eklendi. Yani mahallî idareler birbirini tuttu. Asıl büyük mühür 1949 tarihinde 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun kabulü ile vuruldu. 5442, gerçekten devlete damgasını vurmuş ama devlette de büyük hizmetler sağlayan bir mülki idare getirmiştir. Zaten ondan öncesinde de, Atatürk’ün “her git-

tiğim yerde mülki idare amirlerinin eserlerini gördüm”, ifadesi ile teyit edilmiş idi.

O halde, 1929’da çıkarılan 1429 sayılı Vilayet İdaresi Hakkındaki Kanunun bu kadar etkisi olmadı diye mi düşünüyorsunuz?

Hayır, yok değil. Bir kere Osmanlı’nın geleneksel olarak eyalet idaresi ve beylerbeyi idaresi var, ancak daha sonra Tuna Vilayeti Nizamnamesi ile Fransa’dakine benzer bir valilik sistemi alınıyor. O ilk düzenlemedir. Sonra o, yaygınlaştırılıyor. 5442, Tuna Vilayeti Nizamnamesi ile başlayan hareketin en iyi şekillenmiş halidir.

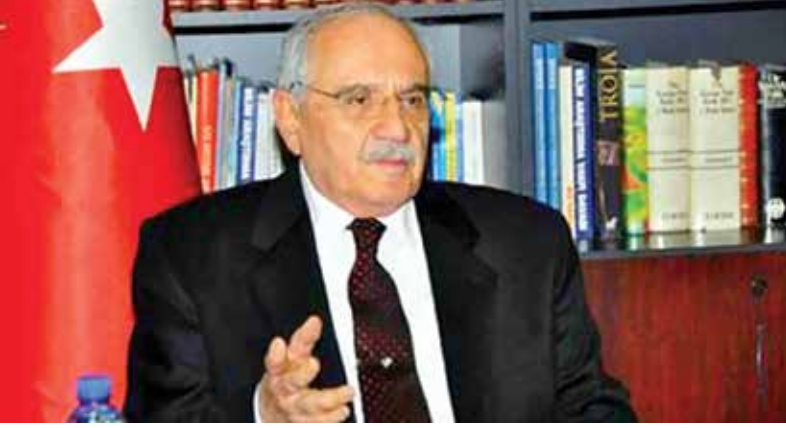
Tekâmül etmiş, en iyi şekle kavuşmuş haline ulaşıyor.

En şekillenmiş halidir. Halk nezdinde tarafsız olarak devleti temsil eden, ama seçilmiş kadar halka yakın bir mülki idare amiri, fevkalade değer kazanmıştır. Burada şu ayrımı yapıyorum, kıta Avrupa’sında mülki idare amiri merkezi idarenin taşradaki temsilcisidir. Merkezi idarenin iradesini taşraya uygulatır. Bizim kanuni ifadelerimizde de böyledir, ama gerçekte bizim mülki idare amirlerimiz adeta, halkın rızası ile orada oturan bir görevli gibi hareket eder. Merkezin bir ajanı gibi hareket etmez. En kritik, en hayati, en önemli ayrım noktası budur.

Çok önemli bir tespit. Gerçekten kanunu metinlerde dediğiniz gibi benzerlik var gibi gözüküyor.

Bizim akademisyenlerimiz de, bunun farkında değildir. Mülki idarede ya da başka yerde merkezi idarenin ajanıdır gibi anlatırlar. Hâlbuki geleneksel olarak mülki idare amirini “merkezi idarenin ajanıdır” şeklinde anlatırlar. Şimdi biz kaymakamız, mahalli idarelerde kalkınma projeleri uygulanıyor. Bu projeler, güya Hindistan’da en iyi şekilde uygulanmış. Hindistan’dan Hasan diye, bir uzman geldi, kendisi bir Müslümandı. “Biz projeleri halka anlatmakta çok sıkıntı çekiyoruz”, dedi, “Mesela, ziraatın çok gelişmiş olduğu bir yerde ziraatı daha çok geliştirelim diye baraj yaptık. Bir de baktık ki, barajdan çıkan suyu halk kullanmıyor. Niye? Sonradan, halkın barajdan elektrik üretilmesini, suyun iyi tarafını enerji olarak alıyorlar bize zehiri kalıyor, biçiminde algıladığı ortaya çıkmış”. “Peki, doğruyu halka anlatamadınız mı?” Dedim. “İki kişi karşılıklı konuşuyoruz”, dedi ki “bizim kaymakamımız yok ki. Kaymakam gibi sözüne inanılacak bir görevlimiz olmadığı için anlatamadık”, dedi. “Sizde bu iş gayet kolay, sizde konuyu anlatacak sözüne inanılan kaymakam var”, dedi.

Başka bir örnek vereyim, 1987 yılında dünyanın UNICEF tarafından uygulanan en büyük aşı kampanyasını Türkiye uyguladı. Türkiye’de infant mortality rate (çocuk ölüm oranı) binde 120’ydi. Beni, Bakanlık Srilanka’da Birleşmiş Milletler, UNICEF ve World Health Organization toplantısına gönderdi. Yıl 1985. Neden? Çünkü Srilanka’da bu oran binde 38’e düşmüş, bizde de %20. Orada UNICEF İcra Direktörü James Grant ile görüştük, belli bir mutabakat sağlandı, Türkiye’de uygulayalım diye. Sonradan İçişleri Bakanımız da geldi. On beş günlük toplantıya ben katıldım. UNICEF, 1987 yılında, Türkiye’de bu kampanyanın uygulamasın karar verdi. Sağlık Bakanlığı ile mutabık kaldılar. Orada İhsan DOĞ-

RAMACI, UNICEF temsilcisi olarak, sağlık bakanlığının tek başına bunu uygulamasına karşı çıktı. Bu işi mülki idare amirleri yaparsa biz varız, yoksa yokuz dediler. Çünkü daha evvel Sağlık Bakanlığı buna benzer projeleri defaatle uygulamış, ancak başarısız olmuş. İhsan DOĞRAMACI'nın zorlamasıyla, Mülki İdare Amirleri devreye sokuldu. Bu projelerin yürütücüleri oldular ve beş milyon çocuk aşılandı. Bu bir dünya rekorudur. Ondan sonra süratle çocuk ölümleri aşağı düştü, tabii ilave tedbirlerle bugün binde 10'un altındadır. Bu mülki idarenin bir projeye el attığı zaman, onun devlet projesi haline gelişinin en güzel örneğidir.

Mülki idare amirliğinin, her bakanlığın ayrı ayrı temsilcisi olması, ülkenin tarih içerisinde kazandığı bir başka büyük güçtür. Bu hem koordinasyon bakımından, hem yürütme bakımından, hem kontrol bakımından taşradaki devlet idaresinin ahenkleşmesini, etkin ve verimli çalışmasını sağlar. Ancak kabul etmek gerekir ki, bugünkü demokratik gelişmeler karşısında batıda halka bu kadar yakın, bu kadar sorumluluk taşıyan, bu kadar hizmet imkânına sahip ama seçimle gelmemiş böyle bir yönetici kalmadı. Fakat Türkiye'nin şartları kendisine hasır, başka ülkelerde başka gelişmeler var, diye bu şartlar zorlanmamalıdır.

Sayın Bakanım burada bir tespit yapabilirsem. Ben makale okurken rastladım. İngilizler bölgesel kuruluşlar oluşturmaya başlamışlar. İngiltere'de bakanlıkların bölgesel kuruluşları (Regional Agencies gibi) oluştururken, bunlar arasında koordineyi sağlayacak bir mekanizma eksikliği hissediyorlar. Yazar, şöyle bir yakınmadan bahis ediyordu; Fransız sistemindeki Prefect (Vali) bizde olmadığı için, uyum ve koordinasyonda sorun yaşıyoruz. Ben sadece belirtmek istedim.

Şimdi şöyle, Portekiz'e gitmiştim Sayıştay başkanı olarak. İşte Sayıştay idaresi bizimkine benziyor diye, Bakan'la konuşurken "evet" dedi. Emniyet teşkilatımız var şuyumuz, buyumuz var derken, peki

valiniz var mı dedim. Bizde öyle birisi yok dedi. Sonradan var var dedi, emniyet müdürü gidiyor arada selam veriyor, O'da bayramlarda çıkıyor geziyor falan. Şimdi küçük bir ülke valiyi muhafaza etmişler ama valinin güçleri başkaları tarafından kullanılabilir hale gelmiş, o bir sembolik temsilî bir makam haline gelmiş.

Şimdi bir hatıramı anlatayım. Turgut Bey valilerin seçimle gelmesinden yanaydı. Turgut Bey bana çok yakındı. Abi diye hitap ederdim. Ben o zaman İzmir Valisiyim. Bir gün dedim ki, Sayın Başbakanım İzmir'de seçimle gelmiş bir belediye başkanımız var, Burhan ÖZFATURA. Bundan daha mükemmel seçimle getireceğiniz bir vali bulamazsınız. Çünkü mülkiye mezunu, defterdarlık yapmış, doktora var, hesap uzmanlığı yapmış ve şu anda da seçimle gelmiş belediye başkanı. Ben bir formül bulayım, biraz izne ayrılayım diyelim ki, Burhan bey, aynı zamanda validir. Yani hukuken çok mümkün değil ama bir şekilde deneyelim. Ya olur mu, olmaz mı diye konuşurken, Burhan bey ile merkez belediye başkanı arasında ihtilaf çıktı. Başbakan yardımcısı Kaya ERDEM bile çözemedi. Turgut Bey dedi ki, bunu ancak sen çözersin. Sonuçta, ben çözdüm. Şimdi, ama zaten vali olarak biz ne Osmanlı paşasıyız, halen kendimi meslekten saydığım için, ne de Cumhuriyetin ilk yıllarındaki 1936 Cumhuriyet Halk Partisi kurultayındaki partili valiyiz, bunu biliyor musunuz?

Valinin aynı zamanda il başkanı olması?

Hep öyle zan ediliyor, Hâlbuki 1936 kurultayında valiler, hem vali, hem belediye başkanı, hem de CHP il başkanı oldular.

Türkiye'den İtalya'ya heyet gidiyor zannediyorum, İtalya'dan etkilenererek birkaç yıl süren bir uygulama yapılıyor.

Yani hem vali, hem belediye başkanı, hem de il başkanı. Bizim kaldırdığımız, bu hükümetin kaldırdığı 1580 sayılı Kanunun, 133. maddesiydi zannediyorum, belediye başkanlığının valiye verilmesi bakanlar kurulu kararıyla mümkündü, yürürlükten kalkıncaya kadar. Şimdi tabii zamana göre çok değişti, şartlar çok değişti ve valilik görevleri de değişti. Bir kere asayiş ve emniyet hizmetlerin dışında kalkınma hizmetleri eklendi. Eğitim çok büyük ağırlık almaya başladı. Tarım hizmetleri her bölgeye göre değişti. Öyle yerler var ki, hudut işleri, belki valinin en hayati konusu haline geldi.

Şimdi bu değişikliği ben size bir hatıramla anlatayım. Kaymakamız, Anayasa Mahkemesi yeni kuruldu. Bazı kanunları, anayasa mahkemesinin olmadığı zamanlarda çıkmış kanunlar da dâhil olmak üzere, anayasa mahkemesine götürmeye başladılar. Bu arada Memurun Muhâkemât-ı Kanunu 12. ve 16. maddeleri götürüldü ve iptal edildi. Bu neydi? Biz bir memur hakkında tahkikat açtık mı, o memuru açığa aldığımız gibi aynı zamanda hapis edebiliyorduk. Ayrıca 6183'ün cebren tahsilat bölümünde, vergi borcu tebliğ edildiği halde, yedi gün içerisinde mal beyanında bulunmayan vatandaşları da hapis edebiliyorduk. Bunlar iptal oldu. Bizim çok canımız sıkıldı. Abilerimiz dediler ki, "alışsınız, alışsınız". Bakın dediler, biz büyüklerimizden nelere alıştıklarını duyduk. Neye alışmışlar dedik. Bizden önceki büyük valilerimiz zamanında böyle bir tadilat olmuş,

hırslarından ağlamışlar, "adam bile asamıyoruz bundan sonra valilik mi yapılır", diye. Hakikaten alıştık ondan sonra. Vergi mükellefini, sokaktaki vatandaş, gariban okuma yazma bilmiyor ne vergi mükellefi, ne beyanında bulunacak, içeri atıyoruz. Yani mülki idare amirliği de, zamana uygun bir kalıba giriyor. Bir süreç geçiriyor ve kalıba giriyor. Ona göre de, arkadaşlar eğitiliyorlar ve davranış geliştiriyorlar. Mesela KÖY-DES'teki başarıları anlatılmakla bitirilemez. Yani bir efsanedir. Bu bakımdan, mülki idare amirliğinin daha uzun müddet Türk demokrasi şartları içerisinde dahi, fonksiyon ifade edeceği inancımda samimiyim, şu anda siyasetçi olmama, seçilmiş olmama rağmen.

Çok teşekkür ediyorum gerçekten birçok şeyi böyle farklı açıdan duymak, beni de çok mutlu etti.

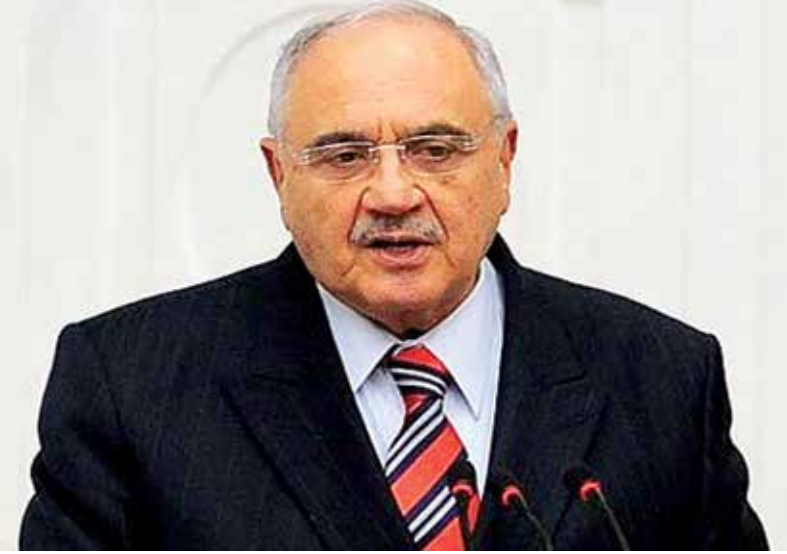
Sayın bakanım, asıl bu mülki idare bağlamında da yürüyecek çalışmamız ama bir de, Cumhuriyet döneminde İçişleri Bakanlığı'nın tarihi ele alınacak. Bu bağlamda, Türkiye'deki demokrasinin gelişimi açısından yani Türkiye'de demokrasinin gelişmesiyle bağlantılı olarak, İçişleri Bakanlığı tarihine bakarken, bakanlık merkezi olarak bakacak olursak, nelere dikkat edilebilir neye

daha çok bakılabilir? Hangi dönemler özel dikkat isteyebilir? Yani dönemleme açısından; bu konularda da, görüşlerinizi bizimle paylaşabilirseniz.

Tabi, İçişleri Bakanlığı Mülki İdare Amirliğinden ibaret değildir. Asayişten sorumlu olması, mahallî idarelerden sorumlu olması, hatta il idaresi kanuna göre eğer değişmediyse, protokolden bile bizim bakanlık sorumludur. Bir başka husus mülkiye müfettişleri İçişleri Bakanlığı dışında da müfettiştirler. Mesela ben mülkiye müfettişi iken Türk Tarih Kurumunu teftiş etmiştim.

Hala devam ediyor o şekilde. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB)'nin denetiminde de mülkiye müfettişleri görev almışlardı.

Geleneksel olarak mali işlerde, maliye müfettişi olarak, Maliye Bakanlığına bağlı olmayan kuruluşları da denetler, mülkiye müfettişleri de İçişleri Bakanlığı dışındaki kuruluşları da denetler. Bu da ayrı bir konudur. Emniyeti saydık, mahallî idareleri saydık, mülki idare dışında, bu da önemli bir husustur. Şimdi Cumhuriyetin kuruluşu ve sonrasında, asayiş çok önemli olduğu için, İçişleri Bakanlığı belki tarihinin en parlak dönemini yaşamıştır. O kadar ki Atatürk'ün vefatından sonra, o zaman ki içişleri bakanı kendisini Atatürk'ün tabii halefi olarak düşünmüştür. Kimdi, Şükrü KAYA?

Şükrü KAYA?

Şükrü KAYA o kadar güçlü, o kadar güçlü ki. Bizim o dönemde yaşayanlardan öğrendiğimiz Atatürk ölünce Şükrü KAYA kendiliğinden, Cumhurbaşkanı olmanın kendi hakkı olduğunu düşünüyor. Emniyetin başında, Jandarmanın başında, İçişleri Bakanı, güvene layık vs. Bu problemi, Şükrü KAYA'nın olmasını istemeyenler ancak Fevzi ÇAKMAK'ın gücüyle aşabiliyorlar. Genelkurmay Başkanı olarak ona gidiyorlar, Şükrü KAYA olmasını diye, sen Cumhurbaşkanı olmalısın, diyorlar. O da, ben olmayayım ben sivil işlerle uğraşmayayım, İsmet'i bulun diyor, İsmet bir yerlerdedir şimdi çünkü İsmet Paşa, o zaman biraz gözden uzak, onu bulun, onu yapalım diyor. Böylece, İçişleri Bakanı'nın ne kadar güçlü olduğunu anlatmak istiyorum. Yoksa Şükrü KAYA ile bir problem yok. Şimdi tabii zaman içerisinde, İçişleri Bakanlığı gene, adeta ikinci bir başbakanlık gibi, neden, valilerin birinci sicil amiri olduğu için, taşrada bütün bakanlıkların koordinatörü olan bir şahsın sicil amiri olmak çok önemli bir imkân getiriyor.

Ancak mülki idare bakımından da, İçişleri Bakanlığına bağlı olmak, bazen sıkıntı yaratıyor. Eğer bir başka bakanlığın tuttuğu bir birim amiri ile vali çatışırsa, eğer valinin arkasında başbakan yoksa İçişleri Bakanı ile bir başka Bakanın çatışması noktasına doğru gidiyor. Bu sıkıntı getiriyor valiye, çünkü öyle bir bakanla çatışmıştır ki belki de, bir birimle çatışmış olabilir ki, belki o birim Başbakan Yardımcısına bağlıdır. O zaman nasıl olacak İçişleri Bakanı ne arz edecek, o İçişleri Bakanı Başbakan Yardımcısına mı arz edecek aşağıdaki adamın böyle yaptı, diye. Hâlbuki o adam belki de Başbakan Yardımcısıyla ilişkileri çok iyi olduğu için, valiye prensip itibarıyla değil de hissî karşı çıkmış olabilir. Bu noktada İçişleri Bakanlığından gelen bir sıkıntı var, valilerimizin hizmeti bakımından. Yoksa bunun dışında, emniyet hizmetleri fevkalade parlak bir şekilde yürümektedir. Emniyet teknoloji olarak da, eğitim olarak da, personel olarak da, çok iyi bir noktadadır. Jandarma tabi birçok hizmetler yapıyor güneydoğuda, ancak 1980'den sonra jandarmanın sicil vs.nin mülki idareden arındırılması, müstakil

hale getirilmesi valilerin jandarma üzerindeki etkisini önemli ölçüde sınırlandırmıştır. İkinci sınırlandırma sebebi, 1980'den sonra kurulan bölge komutanlıklarıdır. 1980'den sonra bölge valilikleri kurulacaktı, o bölge valiliklerinin bölge komutanlıkları kuruldu, hemen tayin yapıldı ama 1984'te PKK olayının çıkmasıyla bölge valilikleri kaldırıldı. KHK kanuna dönüştürülmedi, fakat bölge komutanlıkları devam etti. Yani alay komutanı bölge komutanını birinci plana almak durumunda, bu da sıkıntılar yaratıyor.

Son kanun ile büyükşehir belediyelerine yönelik çıkarılan düzenlemede üç yönde büyük aksamalar var:

Birincisi, kamu kurumlarına büyük paralar verilmeye başlandı, onun için yapılan büyük yardımların proje karşılığında yapılmasında fayda var.

İkincisi, madem belediyeler özel idarelerin yerine geçtiler, özel idare saymanları merkezin memurlarıydı. Fransa'da olduğu gibi belediye saymanlarının da merkezin memurları olmasında fayda vardır. Bağımsız olsunlar Sayıştay'a hesap versinler ama merkezin memurları olsunlar. Bu yeni kanundan sonraki durumu söylüyorum.

Üçüncüsü de, Büyükşehir belediyelerine özellikle artık arazi yönetimi de verildi. Bu ilk defa oluyor. Belediye denince çünkü meskûn yer yönetimiydi. Şimdi arazi yönetimi de verildi. Ama belediyelere bir imkân verilmedi oda nedir? İşe yarayan personelden kurtulma imkânı. Yani şöyle anlatayım, belediye başkanları değişiyor, personel değişmiyor. Hep devamlı orada teminatlı, yargı bu personelin yanında, üstelik belediye başkanı tek insan olduğu için, bunların hatalarını tes-

pit etme imkânına da sahip değil. Bunlar birbirlerini koruyorlar, ama koskoca ilin idaresini, arazi derken onu kast ettim, yatırımlarını vs. verdik, sorumluluğunu verdik, bu üzerinde tasarrufta bulunamadığı personelle bu işi nasıl yapacak bu adam. Yani biz mülki idare amirleri olarak hani büyük şehir valilerinin bazı sıkıntılarını biliyoruz. Bu yeni kanundan sonra ama büyükşehir belediye başkanının da büyük sıkıntıları var. Bu yeni sorumluluktan sonra onu hiç kimse düşünmedi. Bu personel belası, bela diyorum, mesela Çankaya Belediyesinde işi olanlar belediye başkanına gidiyorlar. Bana naklettikleri, belediye başkanı personelini şikâyet ediyor. Şimdi bakanlığın çözmesi gereken bu üç şey var. Çünkü batıyı örnek alıyorlar, batıda belediye kendi kazandığı parayı harcıyor, burada belediyeler merkezin emanet sandığı durumundadır.

O halde merkez gönderdiği parayı, gönderdiğini sarf edildiğini kontrol edebilmek için, sayman vs. gibi bir mekanizmaya ihtiyacı var. Şimdi bütün denetimde, vesayet denetimi de dâhil olmak üzere kalktı. Sayıştay'a gitti ve Sayıştay'ın karşısında da sayman olmadığı için, 5018 perişan etti, 1050'de vardı, tam anlamıyla denetleyemiyor. Aynı durum üniversiteler için de söz konusu, sayman olmadığı için, orada da belediyeye benzeyen bir durum var.

Dışarıdan gelmiş, işin tekniğini bilmeyen, mevzuatını bilmeyen, ama siyaseten orayı hak etmiş bir insan var karşımızda, belediye başkanı olarak, muhtemelen ehildir de muhtemelen hizmet kapasitesi de vardır. Ama alet işler el oynar, altındaki insanlar ne yapıyorlar ne ediyorlar bunu mesela, mülkiye müfettişleri bu konuda belki de bir şekilde faydalı olabilir.

Tekrar düşünülmesi gerekir. Fransa'ya bakmıştım, Sayın Bakanım, orada Sayıştay hem bölge mahkemelerine dönüştürülmüş, hem orada valiler yine devre dışında kalmamış. Sonradan denetim, dedikleri yani bütçenin sonradan denetimi konusunda valiler Sayıştay'ın bölge mahkemeleri ile işbirliği içerisinde, yerel yönetimleri denetlerler diye, bir hüküm koymuşlar. Ve sistemi işletiyorlar bu şekilde.

Benim bildiğim değişmediyse, Fransa'da büyükşehirlerde saymanlar devlet memurudur. 5018 sayılı kanun bazı belirsizlikler getirdi. Hâlbuki Fransa'dan aldığımız 1050 sayılı kanun Fransa'da halen geçerli, değerler aynen duruyor, ben Sayıştay başkanı iken bu 5018'in işaretleri geldi, dünya projesidir diye. Ben girdim o projeye ve birtakım şartlar koştum:

Bir, tescil devam edecek (devletin yaptığı bütün ihale sözleşmeleri Sayıştay'a gönderilecek),

İki, saymanlar devam edecek, şimdi hem tescili kaldırdılar, hem saymanları kaldırdılar.

Sayıştay denetimi sıfırlandı, niye kayıta yok, şimdi devlet bir ihale yapıyor, bunun kayden çok küçük rakam dahi olsa Sayıştay'a gelmesi

lazım. Sayıştay o ihaleden haberdar olacak, büyükse tescile gelmesi lazım, doğru mudur-yanlış mıdır? İlk sözleşmenin orada yer alması lazım, şimdi bunların hiçbir yapılmıyor. Sayıştay denetçisi gidiyor önüne evrakı koyuyorlar, ne varsa ona bakıyor. Kritik evrak yok önünde, tescile gelmediği için haberi yok. Hâlbuki eskiden Sayıştay denetçisi giderken, gittiği saymanlığın bütün sözleşmelerini birer suretini Sayıştay'dan alır ve giderdi. Şimdi belediyelerin bir sıkıntısı da bu oldu. Tescil belediye bürokrasi karşısında büyük güç veriyordu. İmza atmadan evvel son imzayı Sayıştay tescil ediyordu. Belediye Başkanı güvenle imzayı atıyordu. Tescili, ilk defa belediyelere koyduran benim.

İçişleri Bakanlığının terörle mücadelesi fevkalade başarılıdır. Çünkü buradaki en büyük başarısı, dünyada vatandaş teröristten ayırarak bu mücadeleyi yapabilmiş pek az ülke vardır.

Türkiye'de bunlardan birisidir. Burada İçişleri Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığının işbirliği ile beraber hareket etmesi önemlidir. Ancak neticede terörden sorumlu olan İçişleri Bakanlığıdır. Genelkurmay acil hallerde 5442 11-D'ye göre yardım ettiği için, ama onların da hassasiyetiyle bu en büyük başarısıdır. Nitekim sizin de takip ettiğiniz gibi terör örgütü, halk hareketi haline dönüştürmeye çalıştı. Otuz sene, silahlı propaganda yaptığı halde halkı yanında bulamadı. Terör örgütünün uyguladığı taktik İtalyan komünist düşünürü Gramscsi'nin silahlı propaganda-sıdır. Yani bu şekilde halkı kendi tarafına çekerek kazanmış olacaktır, yoksa silahla bir şey kazanması mümkün değildir. Şurası çok açıktır ki 30 yıllık bu propagandaya rağmen bölge halkı devletin yanındadır.